

Uvod v družboslovno informatiko 11/12

Temelja načela in ugotovitve družboslovne informatike

TEMELJNA NAČELA

1. Problemska orientiranost

- Raziskovanje praktičnih problemov
- Ni enotnega pojmovnega in metodološkega ozadja
- V središču pozornosti so sociotehnični sistemi

Sociotehnični sistem

- **Sociotehnični sistem** je omrežje materialnih izdelkov (računalniki, software, infrastruktura) in družbenih praks, norm in pravil.
- **Sociotehnični sistem** vključuje interakcijo med tehničnimi in družbenimi komponentami, pri čemer njegova učinkovitost zavisi od sinergije teh interakcij.

2. Kontekstualna odvisnost

- Informatizacija je družbeno situirana: raba IKT je vedno omejena s specifičnimi situacijskimi dejavniki
- Ljudje sicer delujemo v skladu z načrtanimi cilji, vendar so ti vedno omejeni z družbeno strukturo

3. Kritično zavedanje

- Kljubovanje tihim predpostavkam glede učinkov IKT na družbo
- Skepticizem do zdravorazumskih razlag in predpostavk
- Kritičnost ≠ Negativnost

4. Rigorozno empirično raziskovanje

- Raziskovanje se lahko naslanja na različne metodologije (na pozitivno in interpretativno-humanistično)
- Raziskovanje se lahko naslanja na različna teoretska izodišča

TEMELJNE UGOTOVITVE

1. Rabe IKT vodijo v številne, včasih nasprotujoče si učinke

- Implementacija IKT v kateremkoli družbenem kontekstu prinaša manifestne in latentne posledice; pozitivne in negativne
- Vpliv IKT se širi po celotnem sociotehničnem sistemu

2. Rabe IKT oblikujejo misli in dejanja, tako da nekatere družbene skupine pridobijo več kot druge

- Živimo v družbi odnosov moči, ki so prepleteni s sfero politike, kulture, ekonomije in tehnologije, kar v veliki meri vpliva na naše delovanje
- Ista tehnologija lahko določenim družbenim skupinam in posameznikom vzame nekaj družbene moči in jo da drugim

3. Različni načini načrtovanja, implementacije in rabe IKT imajo različne moralne in etične posledice

- Implementacija IKT v družbo se ne more izogniti moralnim in etičnim vprašanjem
- Vsaka informatizacija neposredno ali posredno sproža vprašanja človeških vrednot, norm, dostojanstva, osebnih pravic itd.

4. Načrtovanje, implementacija in raba IKT je v recipročnem odnosu s širšim družbenim kontekstom

- IKT in družba sta v vzajemnem odnosu medsebojnega vplivanja
- načrt-v-rabi (design-in-use)

5. Pojav, ki ga analiziramo, se spreminja v odvisnosti od nivoja analize

- Implementacija IKT v družbo se nanaša na številne različne družbene akterje (posameznika, podjetja, organizacije, društva, klube, korporacije, države...)
- Isti fenomen ima za vsakega od teh akterjev specifičen (morda podoben, lahko pa tudi različen pomen)
